

En annan sida av minnena

Stewe Claeson

FRA SYVENDE FAR I HUSET

What thou lovest well remains, the rest is dross
What thou lov'st well shall not be reft from thee
(Ezra Pound))

”Detta är den tid då...” - Nej jag skall inte citera gamle Silfverstolpe. Det är skolstartsdags i folkhögskolan och då gör sig över fyrtio års liv påmint.

Och så får jag besök av en person som skall intervjua mig för att jag råkar ha en ny roman på gång. Början av september, till skolorna, kommer de nya deltagarna, och det hjälps inte: jag kan längta tillbaka till just de dagarna varje år. Nya ansikten, nya deltagare, nya samtal, nya öden. Jag försöker förklara vad det innebär. Och när min unga intervjuare frågar vad som nu är så märkvärdigt med det, det måste väl vara detsamma år efter år! - Ja, folkhögskolevärlden är fortfarande okänd för så många. **Samma, år efter år.** Du milde. Om det finns något som kunde beskriva de där första dagarna år efter år så är det sannerligen att det **inte** ”är samma år efter år”! Aldrig. Det finns en rad i en av Göran Sonnevis stora diktsamlingar som jag nu kommer att tänka på:

*”Ständigt nya människor, ständigt nya tankar.
De som i detta bara ser uppreningen, ledan,
har ingenting sett.”*

Jag har svårt att föreställa mig att någon av mina veteran-läsare minns vinterkursernas start som ”leda”. Och Sonnevi säger något tänkvärt. Att den, som bara ser ledan, *ingenting har sett*. För det vi såg - vinterkurs efter vinterkurs - var i själva verket de oändliga variationerna av liv och öden.

Min intervjuare frågar om jag aldrig misstog mig. Och hon frågar, irriterad över att alltid få så gulliga historier serverade när hon pratar med folkhögskolefolk, hon frågar om det aldrig hände något som inte var så himla trivsamt. Och hon frågar om jag inte har något särskilt hemskt minne.

Har man varit rektor i 34 år har man självfallet varit med om ett antal hemskheter. Jag ser på min unga intervjuare och undrar om hon bara vill ha en hemsk

historia eller om hon verkligen diskuterar vad erfarenheter gör med en. Om den verkliga katastrof, som inträffade ett av mina första år som rektor, hade inträffat ett av mina sista år - hade jag då betett mig annorlunda, reagerat annorlunda, löst problemet annorlunda, helt enkelt: hade jag varit klokare?

Och jag inser att alla de veteraner som läser detta kan fylla i med en eller flera liknande händelser.

Vi fick mitt i 70-talet en kursdeltagare till allmänna linjen som var som så många andra lite äldre än de unga på speciallinjerna. Jag tänker här kalla honom Sivert. En kraftig man i trettioårsåldern, tystlåten, en redan från de första veckorna stillsam man som mest höll sig för sig själv. Av en tillfällighet stod vi tillsammans vid kaffet en dag när han på min fråga berättade varför han sökt sig till skolan, han bodde i en trakt söderut där det fanns gott om folkhögskolor, så varför Malung. Han sa att han låg i skilsmässa och ville komma långt bort. Han berättade att han var idrottsman, nämnde i vilken sport, och vi fick något att tala om eftersom det var en sport jag kände till, min mor hade, när jag var liten, träffat en man från just den trakt som Sivert kom från, och han ägnade sig åt samma sport, och min mor hade under en tid lämnat Göteborg för att bo tillsammans med honom, jag nämnde hans namn. Och Sivert tog ett steg tillbaka. ”Det är ju min tränare!!” Under hösten pratade vi därför emellanåt om sporten i fråga och om tränaren. Och så blev det december. I matsalen tog husmor och jag emot ett tjugotal grånade herrar och damer som gått på skolan trettio år tidigare och nu kommit för att återuppleva sin gamla skola. Det är mörkt i Västerdalarna. Ljus på borden och husmor i skånsk (!) folkdräkt. När jag, den nye unge rektorn, jag var några och trettio, stod och berättade om skolan och om de nya ofta radikala ungdomsgrupperna, rusade plötsligt Sivert in, asberusad och med en piäs-

savakvast i högsta hugg, han skulle slå ihjäl husmor. Jag fick tag i honom med hjälp av en elev som följt efter honom från elevhemmet. Vi fick lugnat ner honom. Hjälpligt. Men han var stark, hans sport var en styrkeidrott, vi kunde inte hålla honom när han rusade ut, tillbaka till elevhemmet och jag märkte att inte en lampa lyste där. Överallt trasiga rutor. Jag anade att man haft en väldig fest med mycket sprit. Inne i korridoren höll vi honom, men han slet sig lös, och tog upp en stor glasbit, skar sig i armleden, blod sprutade, en ung elev från Sala gick chockad omkring och plockade glasskärvar - och nynnade. Någon ringde efter en ambulans. Den kom och vi stod och höll tag i den ymnigt blödande Sivert - och en av ambulansmännen, en tidigare elev, sa att vi får vänta, han blodar ner hela bilen. En annan elev tog Sivert om halsen och ambulansmannen ropade att han skulle släppa honom, men Sivert hade redan tuppat av och föll handlöst i stengolvet och slog i huvudet med ett obehagligt ljud. Sedan tog de med honom. Jag ringde en glasmästare och en ledig vaktmästare. Tjugonio fönsterrutor var krossade. Sivert som aldrig druckit, hade fått veta att skilsmässan var klar och han var frändömd rätten att träffa sina två minderåriga barn. Han hade drabbats av ett slags total panik. Druckit en halv flaska renat och gått bärsärkagång. Han var inte berusad, det var ett patologiskt rus. Jag minns inte om jag återvände till jubilarerna, jag minns bara hur vi försökte städa. Och fem dagar senare kom Sivert, omplåstrad och med plåster och ärr, in på min expedition. ”Oförlåtligt”, sa han. Det höll jag med om. Han ville betala fönstren. Jag visade honom summan. Han tänkte packa, jag trodde också det var bäst. Han tog mig i hand och sa att det varit fint att prata om - han nämnde tränaren -. Sedan packade han och åkte hem. Och hängde sig.